

CHEMISCH WEEKBLAD.

ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCHE CHEMISCHE VEREENIGING.

No. 49.

6 December 1913.

10^e Jrg.

INHOUD: Mededeelingen van het Algemeen Bestuur der Nederlandsche Chemische Vereeniging. -- Algemeene Vergadering op Dinsdag 23 December 1913. -- Mededeeling van den Redacteur. -- Dr. W. P. JORISSEN, H. P. M. van der Horn van den Bos† (1848—1913). -- Dr. CH. M. VAN DEVENTER, Over de uitdrukking asymmetrisch koolstofatoom. -- Boekaankondigingen. -- Personalia, vacatures, industriële mededeelingen, enz. -- Correspondentie.

Mededeelingen van het Algemeen Bestuur der Nederlandsche Chemische Vereeniging.

Candidaat-Lid (per 1 Jan. 1914):

H. VIXSEBOXSE, chem. cand., Nieuwe Prinsengracht 126, Amsterdam,
voorgedragen door Prof. Dr. A. F. HOLLEMAN en Mej. Joh. M. A. HOEFLAKE.

Adresveranderingen:

Dr. J. R. N. VAN KREGTEN, Koninginneweg 193, Amsterdam.
J. VAN DER EERDEN, scheik. ing., Grachtstraat 14, Wijk-Maastricht.

Algemeene Vergadering der Ned. Chem. Vereeniging,

te houden in het

American-Hôtel te Amsterdam op Dinsdag 23 December 1913
des morgens te 10 uur.

Agenda:

1. Opening der Vergadering.
2. Voorstel van het Alg. Bestuur over de medewerking der Ned. Chem. Ver. aan de Tentoonstelling te Düsseldorf in 1915 (zie brief hieronder).
3. Voorstel tot samenwerking met de Maatschappij voor Nijverheid in zake het beramen van maatregelen teneinde a.s. scheikundigen de gelegenheid te openen, gedurende hun vacantiетijd in chemische fabrieken als volontair werkzaam te kunnen zijn.

Het Alg. Bestuur stelt voor eene Commissie te benoemen en de N. C. V. hierin te doen vertegenwoordigen door de H. H. Prof. Dr. G. HONDIUS BOLDINGH en A. TER HORST, T.

4. Voorziening in de vacature in de Historische Commissie, ontstaan door het overlijden van Dr. H. P. M. VAN DER HORN VAN DEN BOS.
Voorgedragen wordt: Dr. CH. M. VAN DEVENTER, Utrecht.
5. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.
6. Voordracht van Dr. A. W. VAN DER HAAR, Utrecht.
Onderwerp: *Saponinen*.
7. Voordracht van Prof. Dr. W. REINDERS, Delft.
Onderwerp: *De chemische werkingen van het licht*.
8. Sluiting der Vergadering.

Na afloop dezer vergadering zal een gemeenschappelijk noenmaal in het American-Hôtel worden gehouden. Gedurende de vergadering zal gelegenheid gegeven worden zich hiervoor aan te melden.

's Middags te 2 uur:

Bezoek aan de Spijker-Autofabriek, Amsteldijk.

De Secretaris wekt de leden der Ned. Chem. Ver. op deze vergadering bij te wonen. De aandacht der leden zij gevestigd op hun recht van introductie (art. 26 H. R.).

Bij de jaarvergadering van den afgelopen zomer te Amsterdam is de groote belangstelling voor de Spijker-Autofabriek gebleken; het bezoek aan deze fabriek ging echter niet door, omdat het op een Zaterdagmiddag zou vallen en de fabriek den „Engelschen Zaterdagmiddag” houdt. Welwillend stellen de Directeuren hunne werkplaatsen ter bezichtiging.

Door het Alg. Bestuur is in November de volgende brief ontvangen:

Het Bestuur der Ned. Vereeniging voor Tentoonstellingsbelangen vermeent naar aanleiding van het prospectus en de inlichtingen, gegeven door den Nederlandschen Consul ter plaatse, onder Uw aandacht te moeten brengen de **grosse Ausstellung Düsseldorf 1915. Aus 100 Jahren Kultur und Kunst**.

Het doel dezer Tentoonstelling is een uitgebreid beeld te geven van de ontwikkeling der verschillende takken van *Handel, Verkeer, Nijverheid, Wetenschap* en van verschillende bedrijven.

Aansluitend hieraan wordt eene retrospectieve kunsttentoonstelling georganiseerd, een blik gevende op de ontwikkeling der *West-Duitsche Kunst* in de laatste 100 jaar.

Deze tentoonstelling staat op een zeer krachtigen financieelen basis

en men heeft reeds een waarborgsom van Mk. 4.500.000 bijeengebracht.

Gezien de vele en groote belangen, welke de Nederlandsche Handel en Nijverheid in dit deel van Duitschland heeft, zou het Bestuur Uwer Vereeniging, gaarne zoo mogelijk spoedig, van hare leden vernemen, of zij in begiusel bereid zouden zijn, eene inzending voor deze tentoonstelling in overweging te nemen.

Nadere inlichtingen zijn ten kantore der Vereeniging te bekomen.

Namens het Bestuur, H. A. CROMMELIN, *Secretaris*,
Korte Houtstraat 17, 's Gravenhage.

Het Alg. Bestuur stelt voor, dat de Ned. Chem. Ver. zich van deelneming onthoude.

Dr. P. A. MEERBURG, *Secretaris*,
Drift 14, Utrecht.

Mededeeling van den Redacteur.

Men wordt verzocht al hetgeen voor den druk bestemd is op één zijde van het papier te schrijven, liefst met de schrijfmachine (behalve formules). De voor den zetter vreemde woorden schrijve men, indien men de pen gebruikt, vooral duidelijk.

Voor correctie is de schrijver verantwoordelijk.

De post laat mededeelingen op de drukproef (behalve verzoek om revisie en toestemming tot afdrukken) niet toe, tenzij als brief gefrankeerd.

Men ontvangt 25 afdrukjes gratis; grooter aantal, bedrukt omslag, beter papier (na opgaaf aan den drukker) op eigen kosten.

De Redactie-commissie adviseert over stukken grooter dan 8 blz. druks of met meer dan twee figuren, beslist over polemische stukken.

Honoreering heeft plaats van stukken, op verzoek van den redacteur ingezonden (behalve boek aankondigingen) en van die, waarvoor honoreering met hem is afgesproken.

De beperkte plaatsruimte laat overbodige uitweidingen niet toe; evenmin het opnemen van reeds elders verschenen verhandelingen.

Den leden der Nederl. Chem. Vereeniging wordt verzocht adresveranderingen niet aan den Redacteur te zenden, doch aan den Secretaris der Vereeniging, Dr. P. A. MEERBURG, Drift 14, Utrecht.

Den abonné's wordt verzocht adresveranderingen te zenden aan den uitgever, den Heer D. B. CENTEN, O.Z. Voorburgwal 115, Amsterdam.

H. P. M. VAN DER HORN VAN DEN BOS †
(1848—1913).

„Hij was een man, die opging in zijn werk, nauwgezet waar het zijne maatschappelijke plichten gold, streng voor hen, die onder hem stonden, maar tevens door hen geliefd om zijne stipte eerlijkheid, zijne veel omvattende kennis en zijn nederigen eenvoud.”

Zoo typeert iemand, die hem goed heeft gekend, den chemico-historicus, die ons onlangs is ontvallen.

Nauwgezetheid, eerlijkheid, veelomvattende kennis: men vindt deze voortreffelijke eigenschappen terug bij het bestudeeren van de historische onderzoekingen, die een groot deel van zijn leven hebben vervuld. Zij omvatten toeh een periode van wel 35 jaren: zijn antwoord op een door het Prov. Utr. Genootsch. uitgeschreven prijsvraag werd in 1879 ingezonden, zijn laatste verhandeling, een studie over P. J. KASTELEYN, is gedateerd 22 Augustus 1913. Drie weken later, 15 September, is hij overleden.

Werkzaamheid was een zijner eigenschappen, die eveneens door bovenstaand citaat wordt aangeduid; zij blijkt niet alleen uit den omvang van zijn geschriften en de daarvoor noodige studies — waarvan ook de groote hoeveelheid nagelaten aantekeningen getuigenis aflegt —, maar bovendien uit de mij verstrekte mededeelingen over zijn loopbaan.

Indien ik hiervan slechts een sober overzicht geef, is dit niet alleen om des te meer den nadruk te doen vallen op zijn historisch werk, maar ook ter wille van den eenvoud, die hem eigen was.

Geboren in 1848 te Voorschoten, bezocht hij aldaar de dorpsschool, waarna hij tegen zijn zin werd opgeleid voor den handel.

Na eenigen tijd nam hij echter het besluit te gaan studeeren. Dit geschiedde op aandringen van zijn ouderen broeder, geneesheer te Voorschoten, die hem tevens voorbereidde voor het staatsexamen. Op 20-jarigen leeftijd ingeschreven als student te Leiden, promoveerde hij, na 5-jarige studie, den 22sten Oct. 1873, tot doctor in de wis- en natuurkunde op proefschrift „Onderzoek der vrucht van *Symphoricarpos Racemosa*.” ¹⁾

¹⁾ Uit zijn studententijd dateert ook een korte mededeeling over „Nessler's-Reagens als reactief op kiezelzuur” (Maandbl. v. Natuurw. 3, 24; 1872).

Na eenige maanden les te hebben gegeven te Amsterdam, en vervolgens korten tijd aan de H. B. S. te Venlo, werd hij met ingang van 1 Sept. 1874 benoemd tot leeraar aan de R. H. B. S. „Willem II” te Tilburg. Aan deze functie werd reeds den 1sten December 1880 die van directeur toegevoegd, terwijl een maand later bovendien zijn benoeming tot directeur der ambachts- en teekenschool aldaar volgde. Kortens nadat hij deze betrekkingen had neergelegd (16 Aug. 1897), om het ambt van schoolopziener in het arrondissement Tilburg te aanvaarden, erkende de Regeering zijn verdiensten door hem tot officier in de orde van Oranje-Nassau te benoemen. Van 19 Dec. 1898 tot aan zijn overlijden was hij schoolopziener in het district 's-Hertogenbosch.

Reeds door zijn eerste geschrift na zijn promotie, een met eervolle vermelding bekroonde prijsvraag van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, vestigde VAN DER HORN VAN DEN BOS de aandacht op zijn voorkeur voor historisch onderzoek. De bekroonde studie handelt over „de Nederlandsche Scheikundigen van het laatst der vorige eeuw” en beoogt „een onderzoek naar hunne verdiensten, en aanwijzing van den invloed, dien zij hebben uitgeoefend ter bevestiging en uitbreiding van de theorie van LAVOISIER.”

De beoordeelingen¹⁾ luidden weliswaar niet onverdeeld waardeërend, een der deskundigen, in wier handen het manuscript was gesteld, merkt echter op, dat de schrijver zich gunstig onderscheidt, „omdat hij bij zijne kritiek den arbeid der Hollandsche scheikundigen in het licht van hun tijd heeft beschouwd.” Bovendien vermeldt een tweede, dat de schrijver „zich verdienstelijk (heeft) gemaakt door het grootste gedeelte der literatuur betreffende de Hollandsche scheikundigen der vorige (18de) eeuw te verzamelen” en hij voegt daaraan toe: „In geen werk over de geschiedenis der scheikunde zijn de verdiensten der Hollandsche scheikundigen zoo nauwkeurig en uitvoerig beschreven”.

Nadat eenige door de beoordeelaars voorgestelde omwerkingen waren aangebracht en de door hen vermelde leemten waren aangevuld, verscheen de prijsverhandeling in 1881 in druk.²⁾

In het volgende jaar zag een studie van zijn hand over JAN RUDOLPH DEIMAN het licht.³⁾

Zes jaren later schreef het Genootschap ter bevordering van

¹⁾ Zie Versl. Alg. Verg. Prov. Utr. Genootsch. 24 Juni 1879, 45.

²⁾ Versl. Alg. Verg. 21 Juni 1881. Het werk is verschenen bij J. W. LEEFLANG, Utrecht, en omvat 124 blz.

³⁾ Album der Natuur 1882.

natuur-, genees- en heilkunde te Amsterdam een prijsvraag uit over „het aandeel, dat de scheikundigen in Frankrijk, Engeland, Duitschland en Noord- en Zuid-Nederland hebben gehad in het tot algemeene erkenning brengen van het Systeem van LAVOISIER” en weer zes jaren waren er verlopen, toen in de algemeene vergadering van 1 November 1893 kon worden medegedeeld, dat het oordeel van een commissie, bestaande uit de hoogleeraren VAN BEMMELEN, GUNNING en TJADEN MODDERMAN, over een ingekomen antwoord gunstig luidde. Aan VAN DER HORN VAN DEN BOS, die de schrijver bleek te zijn, werd op de algemeene vergadering van 28 Nov. 1894 de gouden eerepenning uitgereikt.

Het oordeel der commissie is niet gepubliceerd, doch in den toespraak, door den voorzitter van het Genootschap. Prof. J. F. EYKMAN, tot den bekroonde gehouden, komt de hoofdzaak er van stellig tot uiting. „Hebt ge — merkt hij op -- de Commissie van beoordeelaars weten te bevredigen, wat betreft den van een philosophisch standpunt zeker moeilijken eisch, in de laatste alinea der prijsvraag vervat, ge hebt tevens getoond, aan een geoefend critischen zin een grondige zaakkennis, een open oog voor het suum cuique te paren, derhalve die eigenschappen te bezitten, welke den betrouwbaren historicus kenmerken en sieren.”

Met dit bijna 300 bladzijden omvattende werk ¹⁾ heeft VAN DER HORN VAN DEN BOS zijn diepgaande studiën aangaande een der belangrijkste tijdperken van de beoefening der chemie in Nederland niet afgesloten. In 1899 reeds verscheen in de Archives Teyler ²⁾ een eenige honderden titels vermeldende bibliographie betreffende de Hollandsche scheikundigen uit het tijdvak van LAVOISIER, in 1901 gevolgd door een supplement ³⁾, aangevende de bibliotheken, waarin hun werken aanwezig zijn. En eenige jaren later zag, eveneens in deze Archives, een uitvoerige studie het licht, handelend over A. PAETS VAN TROOSTWIJK ⁴⁾. Terwijl VAN DER HORN VAN DEN BOS oorspronkelijk van meening was — en met hem ook o. a. STOKVIS ⁵⁾ —, dat in het Gezelschap der Hollandsche Scheikundigen de hoofdrol moest worden toegekend aan DELMAN, toont hij in dit nieuwe geschrift aan, dat deze voor VAN TROOSTWIJK de plaats moet ruimen. Nader is dit door hem

1) Werken van het Genootsch. t. b. v. natuur-, genees en heek. [2] II (1895).

2) Arch. Teyler [2] 6 (1899).

3) Ibid. [2] 7 (1901).

4) Matériaux pour l'histoire de la chimie dans les Pays-Bas: A. Paets van Troostwijk, un chimiste d'Amsterdam de la fin du 18e siècle, 1752—1837. Arch. Teyler [2] 9 (1904).

5) Jaarboek der Univ. v. Amsterdam 1891—92, 105.

uitgewerkt in de voordracht, gehouden in de algemeene vergadering der Nederl. Chem. Vereeniging van 20 Juli 1908. ¹⁾

Kort te voren had hij in zijn opstel over „Het Genootschap Concordia et Libertate te Amsterdam (1748—1806)” ²⁾ nog een bijdrage van anderen aard over de Hollandsche Scheikundigen en hun tijd geleverd; ook na zijn laatste verhandeling over PAETS VAN TROOSTWIJK heeft het tijdvak, dat hem zoo heeft geboeid, hem niet losgelaten. Getuige de in handschrift nagelaten studie over P. J. KASTELEYN (1746—1794), die binnenkort in het Chemisch Weekblad zal verschijnen.

VAN DER HORN VAN DEN BOS' belangstelling heeft zich niet uitsluitend beperkt tot de geschiedenis der chemie in het laatste gedeelte der achttiende en het begin der negentiende eeuw. Niet alleen blijkt dit uit zijn verhandeling over VAN HELMONT, verschenen in het „Album der Natuur” ³⁾, maar vooral ook uit hetgeen hij als lid van de „Historische Commissie” der Nederlandsche Chemische Vereeniging heeft verricht.

Deze Commissie, ingesteld in 1903, waarin toen naast hem Prof. ERNST COHEN en Dr. HOITSEMA zitting namen, heeft zich tot taak gesteld „een volledige verzameling van boeken en geschriften, betrekking hebbende op de chemie in Nederland tusschen 1750 en 1865, bijeen te brengen.” ⁴⁾ Zij begon met een lijst samen te stellen van chemische werken door Nederlanders vóór omstreeks 1865 geschreven, alsmede van werken door vreemde chemici, in ons land bewerkt of uitgegeven (voor zoover deze aanwezig zijn in openbare bibliotheken). ⁵⁾ Vervolgens is zij al spoedig er in geslaagd (gesteund door geschenken en een jaarlijksche subsidie der Nederl. Chem. Vereeniging) een vrij omvangrijke bibliotheek van bovenbedoelde werken bijeen te brengen, die geplaatst is in het van 't Hoff-laboratorium te Utrecht. In 1908 telde deze bibliotheek reeds een 75-tal nummers ⁶⁾; sedert is zij belangrijk aangevuld, zooals uit de telken jare verschenen verslagen der Commissie (van de hand van VAN DER HORN VAN DEN BOS) blijkt.

De Hollandsche [scheikundigen] van thans mogen den grooten arbeid waardeeren, door VAN DER HORN VAN DEN BOS verricht, om de

¹⁾ Chem. Weekbl. 6, 1 (1909).

²⁾ Ibid. 4, 579 (1907).

³⁾ I. B. van Helmont, een scheikundige uit het begin der XVIIe eeuw (1577—1644). Album der Natuur 1883, 353, 385.

⁴⁾ Zie Chem. Weekbl. 1, 649 (1903—'04), 5, 861 (1908).

⁵⁾ Opgenomen in Chem. Weekbl. 3, 99 (1906).

⁶⁾ Zie den Catalogus, verschenen in Chem. Weekbl. 5, 857 (1908).

⁷⁾ Deze jaarverslagen zijn alle opgenomen in het Chem. Weekbl.; na 1908 vindt men ze in de deelen 6, 546; 7, 698; 8, 601; 9, 508 en 10, 508.

verdiensten der Hollandsche scheikundigen van weleer in het licht te stellen. Zij zullen het betreuren, dat het hem niet vergund is geweest, de hoofduitkomsten van zijn onderzoekingen ook in een der hoofdtalen het licht te doen zien.

Leiden, November 1913.

W. P. JORISSEN.

OVER DE UITDRUKKING ASYMMETRISCH KOOLSTOFATOOM

DOOR

CH. M. VAN DEVENTER.

Bij vaklieden is er geen oogenblik twijfel aan, dat VAN 'T HOFF's beroemde term niets anders is dan een *verkorte uitdrukking*, en dat in werkelijkheid het onsymmetrische toekomt aan den bouw van een *molecuul*, en *niet* aan de figuur van een *atoom*.

Leeken echter kunnen door de verkorte uitdrukking in de war raken. Dit is te betreuren, want de chemie bestaat niet enkel en alleen voor de scheikundigen, en nu de stereochemie zulk een wel gevestigd en belangrijk deel der wetenschap werd, moet men verlangen dat ook de beschaafde leek de hoofdpunten althans er van begrijpen kan.

Maar VAN 'T HOFF's bekende term is een bezwaar, en volstrekt niet een klein of denkbeeldig bezwaar, zooals blijken zal uit de volgende gevallen.

Een zeer ontwikkeld man, doktor in de physika, bekende mij eens, hoe de term *asymmetrisch koolstofatoom* hem tal van jaren lang verhinderd had VAN 'T HOFF's leer ook maar in beginsel te verstaan.

In een filosofisch geschrift van den laatsten tijd staat klakkeloos geschreven:

„So ist die Stereochemie darauf gegründet, dass in aliphatischen Körpern das Atom ein Tetraedergestalt besitzt”¹⁾, en wat verder:

„bei VAN 'T HOFF und LEBEL wurde es [das Kohlenstoffatom] zum Tetraeder”.¹⁾

In een Hollandsch tijdschriftopstel, dezer dagen verschenen, wordt tot tweemaal toe VAN 'T HOFF's naam verbonden aan de voorstelling van een bepaalden vorm voor een koolstofatoom.²⁾

¹⁾ Dr. H. HENNING, *Irrgarten der Erkenntnistheorie*, p. 9 en 18 (1912).

²⁾ „Gids” van 1 Oct. 1913, p. 145 en 149.

Natuurlijk heeft VAN 'T HOFF nooit iets van dien aard bedoeld. Maar erkend moet worden, dat BUYS BALLOT, die zich het eerst met de nieuwe theorie bemoeide, al dadelijk verwarrende uitdrukkingen gebruikte.¹⁾ Zeker mag men hier enkel aan een zekere losheid in voorstelling en woordenkeus denken; toch mag ook dit geval waar-schuwend heeten.

Maar hoe kan men het euvel ontgaan?

Ik breng in herinnering, hoe PASTEUR, lang vóór VAN 'T HOFF's optreden al, de uitdrukking *dissymétrie moléculaire* ingevoerd had, en het voor de hand ligt om bij de stereochemie der verzadigde koolstofverbindingen te spreken van *moleculaire asymmetrie*. In populaire geschriften kan men de uitdrukking *asymmetrisch koolstof-molecuul* plaatsen, en men zal dan zeker het misverstand vermijden, dat nu menigeen bedriegt.

VAN 'T HOFF echter heeft in zijn vakwoord blijkbaar een *aanwijzing* willen leggen op het kenmerkende van zijn leer, en dit kenmerkende komt in de hier aangeboden woorden niet tot uitdrukking. Ik wil echter opmerken, dat VAN 'T HOFF's term ook voor vaklieden on-verstaanbaar is, zoolang hun de bedoeling niet is verklaard, en men dus even goed kan spreken van het *karakteristieke koolstofatoom* en van *die* uitdrukking een bepaling geven: zeker zou het althans beter zijn om tegenover leeken dat bijzondere atoom het *karakteristieke* te noemen, en dat woord toe te lichten.

Wil men echter bepaald een woord, dat het kenmerkende der leer aanwijst, dan kunnen vaklieden althans, die voor een barbaarsch woord niet bang behooren te zijn, wellicht de uitdrukking *anisodetisch* (ongelijk gebonden) gebruiken.

Tetranisodetisch is nauwkeuriger, doch wellicht al te barbaarsch.

Hier wordt dus voorgesteld:

1. Als naam van het *hoofdstuk*: de leer van de *moleculaire asymmetrie* der verzadigde koolstofverbindingen;
2. als naam van het molecuul: het *asymmetrisch koolstofmolecuul*, zoowel voor populair als voor wetenschappelijk gebruik;
3. als naam voor het bijzondere *atoom*:
 - a. voor leeken: het *karakteristieke* atoom,
 - b. voor vaklieden: het *anisodetische* atoom.

Utrecht, Oct. 1913.

¹⁾ Zie COHEN'S biografie van VAN 'T HOFF, p. 98 en 101.

Boekaankondigingen.

Onderwerpen uit de Warenkennis. Eerste deel: Anorganische Waren, bewerkt door D. INGERMAN, Leeraar aan de openbare handelsschool te Amsterdam; 3^e verbeterde en vermeerderde druk. Zwolle W. E. J. TJEENK WILLINK, 1913, 180 blz., f 1.95, geb. f 2.20.

Tweede deel: Organische Waren, bewerkt door C. R. KONING, Leeraar aan de openbare handelsschool te Amsterdam; 3^e vermeerderde druk. Zwolle, W. E. J. TJEENK WILLINK, 1913, 172 blz. f 1.65, geb. f 1.90.

Niets is moeilijker dan populair wetenschappelijk te schrijven.

Brengt men dusdanig geschrift, dat waardevol is, te voorschijn, dan is van den schrijver te denken, dat hij hoog boven zijn lezers staat.

Deze gedachten gingen mij door het hoofd bij het inzien van bovenstaande werkjes. Men vindt er op populaire en primitief wetenschappelijke wijze eenige der meest voorkomende onderwerpen uit de warenkennis behandeld. Is nu de docent, evenals de schrijvers, goed op de hoogte van hetgeen er in besproken wordt en vooral van de daarin aangestipte scheikunde, dan zullen zoowel docent als leerling in deze boekjes een uitmuntenden leiddraad vinden.

In het eerste deeltje worden naast enkele metalloïden met eenige hunner verbindingen en metalen, ook besproken minerale zuren en loogen, glaswaren en keramische produkten. Vooral de tot de koolstof behoorende producten, vinden een ruime plaats. In het tweede deeltje worden, naast eenige genotmiddelen, ook suiker, granen, kina, indigo, caoutchouc, bier, vet, leder en vezelstoffen behandeld.

Bij het onderwijs, waarbij deze boekjes gebruikt worden, zal vooral eene goede verzameling z.g. „Schaupräparate” veel dienst kunnen doen.

Het feit, dat van deze werkjes in betrekkelijk korten tijd een derde druk kon verschijnen, maakt verdere aanbeveling overbodig. H. J. T.

* *

Modern Electrical Theory by NORMAN ROBERT CAMPBELL, Sc. D.,
Honorary Fellow for Research in Physics in the University of
Leeds. Second Edition. Cambridge, at the University Press, 1913;
400 pp., cloth 9 sh. net.

In de afl. van 1 Nov. (blz. 963) is de Duitse vertaling van dit boek besproken. Daar de prijs van het oorspronkelijke slechts $\frac{2}{3}$ is van dien van het Duitse en menigeen bovendien liever de taal van den schrijver zelf leest, is het verantwoord, dat hier nogmaals op dit belangwekkend werk de aandacht wordt gevestigd.

Iets wezenlijks aan de vorige bespreking toe te voegen, is wel onnoodig. De opmerking, dat van de lezers wordt verwacht van de theorie van MAXWELL op de hoogte te zijn, schrikke echter den chemicus, die niet zoo gelukkig is, niet af. Want ook zonder die kennis geeft het boek hem veel te genieten.

W. P. J.

* *

Die Grundlagen der Reproduktionstechnik, in gemeinverständlicher Darstellung von Dr. E. GOLDBERG, Professor an der Königl. Akademie für graph. Künste und Buchgewerbe in Leipzig. Mit 49 Abbildungen im Text und 4 farbigen Tafeln. Halle a. S., WILHELM KNAPP, 1912, 143 pp., M. 4.80 (Encyclopädie der Photographie, Heft 80).

Zij, die verleden jaar de verhandeling van SLINGERVOET RAMONDT over het reproduceeren van teekeningen en foto's voor den druk met belangstelling hebben gelezen — en dat zijn er zeker velen geweest — zullen wellicht over eenige onderdeelen gaarne nadere bijzonderheden leeren kennen.

Het hier aangekondigde beknopte werkje kan, dunkt ons, de brug vormen tusschen het tijdschriftartikel en een handboek. W. P. J.

Personalia, vacatures, industriële mededeelingen, enz.

Aan de Universiteit van Amsterdam is geslaagd voor het doctoraal-examen pharmacie de Heer J. J. VAN DEN BREKEL.

Te Amsterdam zijn geslaagd voor het practisch apothekers-examen 2e gedeelte Mej. E. J. C. H. HULSTEEDE, geb. te Amsterdam en de heeren O. STADIG, geb. te Baflo en P. Post, geb. te Rhenen.

Bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken is, met ingang van 1 December, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend aan Dr. T. FOLPMERS, als assistent voor de scheikunde aan de Rijksuniversiteit te Leiden, en is, voor het tijdvak van 1 December 1913 tot en met 31 December 1914, benoemd als zoodanig de Heer W. H. VAN MELS JR., chem. cand., aldaar.

Met ingang op 1 November is aan Mej. F. SWART, op haar verzoek, eervol ontslag verleend als assistente aan het laboratorium voor toegepaste scheikunde van den buitengewoon hoogleeraar Dr. G. HENDIUS BOLDINGH, aan de Universiteit te Amsterdam.

Tot leeraar in het verven, bleeken, apprêteeren, enz. aan de Textielschool te Enschede is benoemd Dr. A. NOWAK, scheikundig-ingenieur, te Weenen.

Dr. CH. M. VAN DEVENTER is benoemd tot lid van de redactie van „De Gids”.

Ten gevolge van de benoeming van den tegenwoordigen functionaris tot directeur eener andere fabriek, vaceert de plaats van Directeur der Beetwortelsuikerfabriek Standdaarbuiten. Sollicitanten gelieven zich te wenden tot de Westersuikerraffinaderij, Amsterdam.

In een buitengewone algemeene vergadering van aandeelhouders der N.V. van Deventer's Glasfabrieken Schiedam-Delft, is aan den Heer J. C. VAN DEVENTER, op diens verzoek, als directeur eervol ontslag verleend.

De adjunct-directeur, de Heer D. VAN DER HORST, is tot directeur benoemd.

De makelaar C. DE VLAMING (Amsterdam) zal op 23 December 1913, ten overstaan van den notaris Mr. L. M. J. H. KARSTENS te Leiden, verkoopen den complete inventaris van de Fabriek voor het vervaardigen

van vloeibare mout en glucose, Hooge Rijnclijk 66, Leiden, benevens den inventaris van het laboratorium dier fabriek. De gebouwen en de directeurswoning zijn uit de hand te koop.

De voor rekening van het loodswezen te Hoek van Holland gebouwde gasfabriek is in gebruik genomen.

Dit is de eerste gasfabriek in Nederland, waar z.g.n. Blaugas (zoo genoemd naar den uitvinder)¹⁾ wordt gestookt. Dit gas wordt vloeibaar gemaakt en in daarvoor bestemde ijzeren flesschen naar de verschillende lichten en gasboeien langs de geheele Nederlandsche kust gebracht. Elke flesch bevat 10 K.G. vloeibaar gemaakt Blaugas. In verband hiermee zullen wellicht binnen afzienbaren tijd de nu gebruikte gastransportschepen met hun groote ketels buiten dienst gesteld kunnen worden. („N. R. Ct.”)

Als laatste nummer van de reeks Bulletins van het Koloniaal Museum te Haarlem, is verschenen het Verslag over 1912 met bijlagen (prijs f 1.50). Zooals men weet, is dit Museum met ingang van 1 Januari 1913 door de Maatschappij van Nijverheid overgedragen aan het Koloniaal Instituut te Amsterdam (in 1910 gesticht). De verzamelingen en laboratoria blijven echter nog te Haarlem gevestigd, totdat de gebouwen van het Koloniaal Instituut te Amsterdam gereed zijn.

Het verslag bevat weder de bekende rubrieken, zoo o.a. verslagen van de gehouden voordrachten. Ook een beschrijving van de plechtige overdracht, bovengenoemd, is opgenomen. Interessant als altijd is het hoofdstuk „inlichtingen, correspondentie, enz.”

Vermeld moge nog worden, dat het Bulletin versierd is door de portretten der drie achtereenvolgende directeuren F. W. VAN EEDEN, Dr. M. GRESHOFF en Dr. J. DEKKER en der Commissie van Beheer en bovendien door eenige andere afbeeldingen.

Het verschijnen van een register op alle bulletins (1—52) wordt in uitzicht gesteld.

Te Amsterdam is op 28 Nov. een buitengewone algemeene vergadering gehouden van de Nederlandsche Melkhygiënische Vereeniging, onder voorzitterschap van den Heer TH. J. A. DIEPHUIS. In het Bestuur werd o. a. gekozen Dr. A. VAN RAALTE te Dordrecht, die — evenals o. a. de Heer C. J. KONING te Bussum — ook tot bestuurslid van de wetenschappelijke afdeeling werd benoemd.

Mej. A. J. LICHTENBELT, scheik. ing., hield een lezing, getiteld „eenige mededeelingen over melkonderzoek”.

Volgens besluit der vergadering van aandeelhouders der N. V. Suikerfabriek voorheen van der Linde & Co. zal deze Maatschappij voor f 1.000.000 aandelen en f 800.000 obligatiën deelnemen in de N. V. Nederlandsch-Duitsche Suikerindustrie-Maatsch., welke op haar beurt deel zal nemen in de Zuckerfabrik Rheingau A. G.

De „St.-Ct.” bevat de statuten der volgende Naaml. Vennootsch.

Asphaldfabriek „Het IJ”, te Amsterdam. Doel: het oprichten van een asphaldfabriek, het vervaardigen van en handel drijven in asphal-artikelen en het uitvoeren van asphalwerken enz. Kapitaal f 50.000.

Correspondentie.

A. te R. Zooals in een advertentie, opgenomen op het omslag van de vorige aflevering, is vermeld, zijn exemplaren van die aflevering bij den uitgever, den Heer D. B. CENTEN, 115 O. Z. Voorburgwal, Amsterdam, verkrijgbaar.

1) Zie o.a. „De Natuur” 1909, 97.